

OPONENTSKÝ POSUDEK NA HABILITAČNÍ PRÁCI

Autor práce : PhDr. Richard Brix, PhD.

Téma práce : Výsledky konsolidačných reforiem sídelnej štruktúry európskych štátov v kontexte úspor z rozsahu a kvality miestnej demokracie

Oponent : Prof. Ing. Václav Vybíhal, CSc., Fakulta sociálnych vied UCM Trnava

Na základě jmenování oponentem děkanem a předsedou Vědecké rady Fakulty sociálních vied UCM v Trnave, po schválení ve Vědecké rady FSV a v souladu s interními předpisy Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave jsem zpracoval oponentský posudek na habilitační práci PhDr. Richarda Brix, PhD. s názvem „Výsledky konsolidačných reforiem sídelnej štruktúry európskych štátov v kontexte úspor z rozsahu a kvality miestnej demokracie.“

Aktuálnost a výběr tématu habilitační práce

Autor habilitační práce si pro habilitační řízení zvolil velmi aktuální a zároveň náročné téma, neboť konsolidace sídelní struktury je jedním z nejefektivnějších a ekonomicky velmi důležitým řešením současné fragmentace sídelní struktury. V řadě zemí proběhla opatření vedoucí ke změnám sídelní struktury a v postkomunistických zemích se spíše věnovala pozornost fiskální decentralizaci jako fenoménu nové posttotalitní demokracie. Na Slovensku zatím politici nenašli odvahu analyzovat a změnit vysokou fragmentaci obcí, která by určitě vedla k ekonomickým úsporám, především z důvodu neustálé preference populistických tendencí, které zbytečně prohlubují strukturální deficit veřejných rozpočtů..

Cíl a metodika habilitační práce

Hlavním cílem habilitační práce bylo přinést sjednocující pohled na evropské konsolidační programy sídelní struktury z pohledu přítomnosti důkazů v oblasti úspor v rozsahu a dopadů na kvalitu lokální demokracie. Cílem práce bylo rovněž prokázat, do jaké míry jsou přítomné ve vědecké literatuře důkazy, které by opodstatňovaly realizaci reforem sídelní struktury v podobě ekonomických úspor z rozsahu a zároveň předpokládaných negativních vlivů na kvalitu lokální demokracie.

Autor dále formuloval parciální cíle, které mají sloužit jako postupné kroky pro naplnění hlavního cíle, především pak identifikaci a interpretaci důkazů úspor z rozsahu (Economics of Scale) ve vybraných studiích, identifikaci a interpretaci dopadů konsolidačních reforiem na kvalitu lokální demokracie, stanovení a zadefinování teoretických konceptů pro realizaci konsolidačních reforiem sídelní struktury, charakteristiku ekonomického konceptu úspor

z rozsahu jako základního determinantu realizace reforem sídelní struktury, popis jednotlivých reforem sídelní struktury v Evropě a rešerše dostupné vědecké literatury k dané problematice s následnou selekcí pro potřeby meta-syntézy.

V rámci předmětu výzkumu si autor stanovil i výzkumné otázky zaměřené na konsolidaci sídelní struktury. Ocenit lze, že autor s využitím kvalitativního výzkumu v podobě tzv. „metasyntézy“ se snaží odpovědět na otázky související s problematikou slučování obcí a jejím vlivem na kvalitu a dostupnost lokální demokracie. Výběr meta-syntézy na úkor meta-analýzy a postup meta-syntézy autor explikuje v subkapitole 4.4. V habilitační práci jsem ale nenašel explikaci pojmu „kvalita demokracie“, resp. jak se kvalita demokracie měří; přesto je daný pojem v práci opakovaně používán.

Obsah habilitační práce

Habilitační práce je strukturována do 6 kapitol. V první kapitole se v rámci současného stavu zkoumané problematiky autor zabývá otázkami spojenými s teritoriálními reformami zaměřenými kromě jiného na slučování obcí a uvádí příklady z Anglie, Walesu, Arménie, Nizozemí, Dánska, Estonska a Portugalska, ale bez sémantického doprovodu. Druhá kapitola je zaměřena na teritoriální fragmentaci a reformy sídelní struktury, kde se autor zaměřuje na hledání optimální velikosti obce a argumenty v prospěch a neprospěch teritoriální fragmentace, přičemž zdůrazňuje, že nastavení optimální velikosti obce je velmi složitým problémem, neboť v Evropě existují sídelní struktury s průměrnou populací více než 20 000 obyvatel nebo také s populací nepřesahující 2 000 obyvatel.

Autor zároveň připomíná, k jak vysoké desintegraci došlo po roku 1990 v post komunistických obcích. Autor se rovněž v této kapitole věnuje problematice lokální demokracie v rámci konsolidačních reforem, především pak otázkám ekonomického argumentu úspor z rozsahu. Přitom oprávněně zdůrazňuje, že balancování (str. 26) mezi velikostí obce z hlediska kvalitní dostupnosti lokální demokracie a ekonomickou efektivností je náročným úkolem při reformování sídelní struktury. Nejde jen o úspory z rozsahu (nákladové výhody), které autor zahrnul do sféry svého bádání, ale hledání určitého ekonomického optima může jít cestou zvyšování administrativní efektivnosti. Podle mého soudu je potřeba si položit otázku, zda je nezbytně nutné mít na Slovensku cca 4 000 placených starostů a primátorů se mzdovými náklady více než 100 mil. EUR ročně ?

V třetí kapitole autor se zaměřuje na konsolidační reformy sídelní struktury v Evropských zemích, spíše v obecné rovině (vyjmenovávání zemí, kde proběhly reformy). V subkapitole 3.1 uvádí autor přehled konsolidačních reforem sídelní struktury v Evropě v 21. století, přičemž se podrobně zaměřuje na konsolidační reformu sídelní struktury ve Švédsku, v Dánsku, v Gruzii, v Řecku.

Cíle práce a metodika jsou obsahem kapitoly 4. V kapitole 5 jsou shrnuty na 20 stranách textu výsledky práce, resp. odpovědi na výzkumné otázky, vyhodnocené v programu NVivo, kde

autor prezentuje výsledky, které publikovali odborníci v zahraničí. Tuto část práce lze označit jako fundovaně komentovanou literární rešerši.

V kapitole 6 se detailněji zaměřuje na vyhodnocení výzkumných otázek a diskusi. S ohledem na značnou různorodost zkoumané problematiky a komparaci výsledků jednotlivých studií podle mého soudu nelze generalizovat jednoznačné závěry, nota bene využitelné pro lokální prostředí Slovenské republiky. I přesto, a to je třeba ocenit, se autor pokusil zformulovat závěry (str. 86), které se týkají slučování obcí, úspor z rozsahu, přičemž v závěru uvádí, že na základě výsledků studií není možné prokázat ekonomické benefity z vytváření větších obcí slučováním ve všech oblastech. Autor však opomněl uvést, zda předcházející výrok zcela vylučuje provést slučování obcí, resp. změnu fragmentace na Slovensku. V habilitační práci postrádám jasné a srozumitelné vyjádření autora k případným změnám v oblasti fragmentace sídelní struktury na Slovensku, o kterých se čím dál frekventovaně diskutuje v odborných kruzích.

V závěru práce autor uvádí, že slučovací reformy patří k citlivým reformám, které se přímo dotýkají identity a vazeb na lokální úrovni. V odborné literatuře se sice vedou diskuse o optimální velikosti obce, která však dle autora v realitě neexistuje. Autor dospěl k tomuto výroku po prostudování širokého spektra vědeckých studií. Složitost dané problematiky dokumentují různé a odlišné názory odborníků na tutéž reformu (například, jak uvádí autor, v Dánsku). Nejlepší efekty z rozsahu byly podle autora dosaženy v zemích, kde se slučovaly poměrně malé obce. Autor zdůrazňuje, že v zájmu dosažení nejvyšší možné míry lokální demokracie by se měly slučovat malé obce do 2 000 obyvatel, kde vynakládají značné prostředky na administrativní správu.

Celkové hodnocení habilitační práce

Habilitační práci lze hodnotit, až na uvedené připomínky, pozitivně. Práce má věcně logickou strukturu, jednotlivé kapitoly na sebe navazují a tvoří kompaktní celek. Struktura práce odpovídá požadavkům uvedeným v universitní směrnici. Text je psán srozumitelným vědeckým vyjadřovacím jazykem. Hlavní cíl i parciální cíle autor převážně splnil, poznatky vyplývající z této práce jsou přínosem pro teorii a praxi. Ocenit lze i autorův vlastním způsobem koncipovaný metodologický přístup. Práce má solidní odbornou úroveň a autor se zdárně orientuje v předmětné problematice. Pozitivně hodnotím práci autora s literaturou, neboť v zájmu splnění náročně stanoveného cíle autor prostudoval široký vějíř odborné literatury převážně v anglickém jazyce.

Habilitant prokazuje, že je vyprofilovaným odborníkem v daném oboru, zvolil si odborně a časově náročný přístup k řešení této problematiky i svérázný vlastní metodologický přístup, což je třeba ocenit. Z habilitační práce vyplývá vysoká pracovní náročnost zpracovaného textu, především s ohledem na velmi širokou bázi pramenů..

Závěr

Habilitační práce na téma „Výsledky konsolidačných reforiem sídelnej štruktúry európskych štátov v kontexte úspor z rozsahu a kvality miestnej demokracie“, ktorou predložil PhDr. Richard Brix, PhD., je po odborne stránce zpracována solidně, s vysokou náročností a hloubkou dosažených analytických a zejména syntetických poznatků. K předložené práci mám připomínky, které ale neubírají na jinak vysoké odborné kvalitě habilitace.

Doporučuji, aby po úspěšné obhajobě habilitační práce, přednesené přednášce a celkově úspěšnému habilitačnímu řízení, i s přihlédnutím k šíři jeho publikační činnosti a profesní úrovni, byl jmenovanému udělen vědecko-pedagogický titul „docent“ v oboru „Veřejná politika a veřejná správa“.

V Brně dne 21.4.2024.

Prof. Ing. Václav Vybíhal, CSc.